ΚΡΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ

ΧΡΗΣΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

της ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Το εντυπωσιακόν εις όγκον και ποιότητα Λεξικόν είναι καρπός πολυετούς, επιπόνου και ευσυνειδήτου εργασίας, υπόδειγμα συντετονισμένης συλλογικής προσπαθείας διακεκριμένων ακαδημαϊκών, πανεπιστημικών, ειδικών επιστημόνων και μιας εμπείρου εκδοτικής ομάδος. Εντυπωσιάζει ο αριθμός των λημμάτων, η ακρίβεια και η πληρότης των παρατιθεμένων στοιχείων, η οργάνωσις της ύλης, η προσοχή εις την λεπτομέρειαν. Πρόκειται, όντως, περί ερευνητικού, συντακτικού και εκδοτικού άθλου.

Είναι βέβαιον ότι το Λεξικόν τούτο θα συμβάλη μεγάλως εις την προβολήν του πλούτου και της αδιασπάστου συνεχείας της ελληνικής γλώσσης και του πολιτισμού τον οποίον αύτη ενσαρκώνει, και θα διευκολύνη την εκμάθησιν της Νεοελληνικής υπό των νέων γενεών των Ελλήνων, αλλά και υπό των ξένων. ... Ανεκτίμητον πόνημα ... Μνημειώδες έργον.

Βαρθολομαίος, *Οικουμενικός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως*.

Το σημαντικό και έγκυρο έργο της Ακαδημίας Αθηνών έρχεται ως αποτέλεσμα συλλογικής πολύχρονης επιστημονικής εργασίας ενός εκλεκτού επιτελείου συνεργατών, που κατέθεσαν το χάρισμα και τον κόπο τους για την έκδοση του Λεξικού.

Αποτελεί σημαντική προσφορά στην Παιδεία, στο ακαδημαϊκό κοινό, στην επιστήμη. Η χρήση του Λεξικού της Νεοελληνικής Γλώσσας καθιστά εύχρηστο το θησαυρό του γλωσσικού πλούτου της κοινής σύγχρονης νεοελληνικής γλώσσας και μεγιστοποιεί τις δυνατότητες της εκφραστικής πληρότητας και δημιουργικότητας της σύγχρονης ελληνικής γλώσσας. Αναδεικνύει παράλληλα την πραγματική μορφή της σύγχρονης Νεοελληνικής, μιας γλώσσας ζωντανής με θαυμαστές εκφραστικές δυνατότητες, και μας παραπέμπει στη Νεοελληνική γλώσσα του μέλλοντος.

Ιερώνυμος Β΄, *Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος.*

Μια σημαντική πρωτοτυπία του Χρηστικού Λεξικού μεταξύ των νεοελληνικών λεξικών είναι η παροχή της διεθνούς λατινικής ονομασίας των βιολογικών ειδών.

Πολλές φορές το ΧΛ παρέχει πιο ακριβείς ετυμολογικές πληροφορίες απ' ότι τα άλλα λεξικά. ... Το ΧΛ δεν φοράει εθνικιστικές παρωπίδες. ... Σε κανένα νεοελληνικό λεξικό πριν από το ΧΛ δεν συμπεριλαμβάνονται λέξεις και σημασίες που χρησιμοποιούνται κυρίως στην Κύπρο.

Το Χρηστικό Λεξικό της Ακαδημίας Αθηνών είναι μεγάλο επίτευγμα. ... Αναλύει το λεξιλόγιο με τον όσο το δυνατόν πληρέστερο τρόπο. Είναι και χρηστικό και εύχρηστο, και είμαι βέβαιος ότι θα είναι έργο αναφοράς για πολλές δεκαετίες.

Peter Mackridge,
Ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης.

Το νέο αυτό λεξικό είναι χρήσιμο για τρεις λόγους: καλύπτει όλο το εύρος της γλώσσας, είναι σύγχρονο και είναι περιγραφικό, όχι ρυθμιστικό. Αποτελεί ορόσημο στην ελληνική λεξικογραφία. Πρόκειται για ένα συναρπαστικό και μεγαλειώδες έργο.

Με το λεξικό αυτό η Ακαδημία Αθηνών επιβεβαιώνει ότι στη δύσκολη περιοχή της ελληνικής γλώσσας πνέει φρέσκος αναγεννησιακός άνεμος.

Hans Eideneier
Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου του Αμβούργου.

[Das Neu(e) Griechische Lexikon ist von Nutzen für drei Grunde.

Der erste Hauptgrund wäre: Es ist umfassend. Es bietet nicht nur die heutige Schreibweise (neben der alten im Mehrakzentsystem), die grammatische Zuordnung, die Erklärung der oder mehrerer Bedeutungen im Kontext merkanter Beispiele, die Etymologie und die Nachweise für das erste Auftreten eines Wortes, sondern auch Hinweise auf Entsprechungen in anderen europäischen Sprachen, Synonyme und ... - äußerst nützlich und informativ- etwa 10.000 feste Redewendungen.

Der zweite Grund ist: Es ist modern. 5.000 Neologismen erscheinen hier zum ersten Mal in einem griechischen Wörterbuch.

Der dritte Grund ist: Es beschreibt die Fakten wetfrei, arbeitet also deskriptiv, nicht normativ. Das hängt damit zusammen, dass sich die 75.000 Lemmata bzw. Einträge aud eine Datenbank der Athener Akademie im Umfang von ungefähr 120.000 Lemmata stützen konnte. ... Ein Meilenstein der griechischen Lexikographie.

Das Ergebnis kann nur mit den Begriffen faszinierend und grandios bezeichnet werden.

Dass sich die Athener Akademie damit in die Reihe solcher Vorgänger stellt wie das Λεξικό της σύγχρονης Ελληνικής δημοτικής γλώσσας von Emmanuil Kriaras (Athen 1995) und das Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής des Instituts für Neugriechische Studien – Stiftung Manolis Triandaphyllidis (Thessaloniki 1998) ist zugleich ein Bekenntnis zu einer modernen Wissenschaftsauffassung und bezeugt nicht zuletzt, dass selbst auf dem schwierigen Gebiet der griechischen Sprache ein frischer Wind der Aufklärung Einzug gehalten hat.]

Το *Χρηστικό Λεξικό* της Ακαδημίας είναι το λεξικό της τεχνολογικής εποχής και της Ελλάδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το γλωσσικό ισοζύγιο γέρνει αποφασιστικά προς το λεξιλόγιο των προηγμένων επιστημών, του Διαδικτύου και της γραφειοκρατικής jargon της Ε.Ε., μέσα σε μια μεταλλασσόμενη κοινωνία.

Ειδικά για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως μητρικής και ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας, κρίνουμε το *Χρηστικό* το προσφορότερο σημερινό λεξικό: *30.000 λήμματα που ανήκουν στον πυρήνα της Νεοελληνικής*, αναπτύσσονται εκτενώς και εφοδιάζονται με άφθονα επεξηγηματικά παραδείγματα, κατά κανόνα γνήσια και όχι κατασκευασμένα. Ό, τι υπάρχει σ' αυτό το λεξικό λέγεται. Δεν είναι απλώς συλλογή λέξεων, όπως συνηθίζεται σε άλλα νεοελληνικά λεξικά

Το *Χρηστικό λεξικό* υπερέχει με μεγάλη διαφορά έναντι όλων των άλλων επίτομων λεξικών σε ό,τι αφορά τον συνδυαστικό δυναμισμό των λέξεων. Για την παραγωγή αποτελεσματικού λόγου και για λεπτές σημασιολογικές ή υφολογικές διαφοροποιήσεις, ο χρήστης του λεξικού αδυνατεί να ανακαλέσει στη μνήμη του με ποια επίθετα ή ρήματα συνδέονται τα ουσιαστικά. Το *Χρηστικό Λεξικό* στηρίζεται σε επίμοχθες έρευνες, οι οποίες έδειξαν ποιες είναι οι τυπικές και ποιες οι στατιστικά συχνότερες συνδυαστικές δυνατότητες και τις παραθέτει με αλφαβητική σειρά.

Ασφαλώς και ενσωματώνονται και στα λήμματα του *Χρηστικού Λεξικού* κανόνες ορθής χρήσης. Στο λήμμα *υπάρχω* μπήκε η έκφραση *των υπαρχουσών λύσεων*, μια διακριτική υπόμνηση ότι είναι απαράδεκτο λάθος το συχνά γραφόμενο ή ακουόμενο «των υπαρχόντων λύσεων». Στο *τηλεφωνώ* υπάρχει το παράδειγμα *τηλεφωνήστε* μου (από το τηλεφω-νή-σετε), υποδηλώνοντας ότι το «τηλεφωνείστε» είναι λάθος.

Η Ακαδημία Αθηνών με την έκδοση του *Χρηστικού λεξικού* προσφέρει σπουδαίες υπηρεσίες στην έρευνα, τη διδασκαλία, και την προβολή και διάδοση της ελληνικής γλώσσας.

Ιωάννης Ν. Καζάζης, Ομότιμος καθηγητής του ΑΠΘ
Πρόεδρος του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας

The Academy Dictionary is – in spite of the relatively short time it took to compile it – a large and fully updated dictionary, based on modern lexicographical principles, thoroughly researched, and to a large extent built from scratch. … It is one of the great advantages of the Academy Dictionary that it accepts variations while at the same time it inevitably favours one spelling.

The analysis/definition of the different meanings of the lemmata is convincing, and their number seems absolutely reasonable. … A very large number of expressions has here been collected, presented, and explained, making the dictionary an indispensable instrument for studying Modern Greek at a higher level. … Etymologies have been updated on a very large scale and are short and precise.

Thanks to the enormous and competent work that has been completed with this new dictionary of Modern Greek, the ground has been prepared for a better future of Greek lexicography. … It is a fantastic achievement, realized in a very short time.

Rolf Hesse
Δανός νεοελληνιστής και λεξικογράφος

Το *Χρηστικό λεξικό* της Ακαδημίας Αθηνών εγκαινιάζει την τρίτη γενιά νεοελληνικών λεξικών, όχι μόνο επειδή βασίζεται στη σωρευμένη πείρα του 20ού αιώνα, αλλά και γιατί διαθέτει ευρύτερη σκόπευση, φιλοδοξώντας να αποτελέσει το επίσημο λεξικό της νεοελληνικής.

Η νηφαλιότητα που χαρακτηρίζει το *Χρηστικό λεξικό* της Ακαδημίας Αθηνών αποτελεί ένδειξη ωριμότητας για τη νεοελληνική λεξικογραφία.

Σε κάθε περίπτωση, η ελληνική λεξικογραφία έχει πραγματοποιήσει ένα τεράστιο βήμα με το λεξικό αυτό, που διαμορφώνει την επόμενη μέρα του πεδίου αυτού, αλλά και των συναφών θεωρητικών πεδίων, με καθοριστικό τρόπο.

Με το έργο αυτό, που διαπνέεται από τον συγκεκριμένο προσανατολισμό και την εγκυρότητα της γλωσσολογίας, η Ακαδημία Αθηνών μπορεί να είναι υπερήφανη ότι έχει επιτελέσει τον προορισμό της για την «καλλιέργεια και την προαγωγή των Επιστημών και των Γραμμάτων» στο αντικείμενο της ελληνικής γλώσσας.

Διονύσης Γούτσος
Καθηγητής της Γλωσσολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών

Μια χρήσιμη και καινοτόμα εργασία υποδομής.

Δόθηκε έμφαση στην αξιοποίηση ποικίλων εκφάνσεων του προφορικού λόγου, ο οποίος στο παρελθόν υποβαθμιζόταν κι ας αποτελούσε οργανικό κομμάτι της γλώσσας. Τοιουτοτρόπως, καταγράφηκαν πολλές δημοφιλείς λέξεις από τη γλώσσα των νέων (λ.χ. *μπαχαλάκιας*, *ιντερνετάκιας*), της τεχνολογίας τροφίμων (λ.χ. *αγιωργίτικο, οινόφιλος*, *μοχίτο*, *καλούα*, *ζιβανία*), της μαγειρικής (όπως *λεμονάτο*, *φαλάφελ*), της ζαχαροπλαστικής (π.χ. *βάφλες*, *βραχάκια*), της βοτανικής (π.χ. *στέβια*), του αθλητισμού (όπως *ταεκβοντό*, *τσάμπιονς λιγκ*, *σμολ φόργουρντ*) και γενικά της καθημερινότητας (όπως *αγαπουλίνι*, *μωρουλίνι*, *ζουζούνι*, *ξερολούκουμο*, *πιασάρικος*, *κονέ*, *σκεπάς*), ενώ «εκσυγχρονίστηκαν» οι σημασίες αρκετών λέξεων σε σχέση με παλαιότερα λεξικά (π.χ. *κλειδί*, *κλειδαράς*).

Ενδιαφέρουσα, ακόμη, είναι η λεξικογραφική προσέγγιση αρκετών θεωρούμενων «λαθών» στη γλώσσα, ως εναλλακτικών υφολογικών ή χρηστικών δυνατοτήτων του γλωσσικού συστήματος: *Οι ασκοί του Αιόλου*, το *αποτίει φόρο τιμής*, το *εκτίει ποινή*, η *ωρίμανση* και η *τσιπούρα* είναι μερικά ενδεικτικά παραδείγματα· πραγματικά, πόσοι θα έλεγαν ή θα έγραφαν: *ο ασκός του Αιόλου*, *αποτίνει φόρο τιμής*, *εκτίνει ποινή*, *ωρίμαση* και *τσιππούρα*;

Γιώργος Ανδρειωμένος
Νεοελληνιστής, Αναπληρωτής Πρύτανη του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Η Ακαδημία Αθηνών προσφέρει με το λεξικό αυτό μεγάλες υπηρεσίες όχι μόνο στο μαθητικό και φοιτητικό κοινό, αλλά και σε κάθε Έλληνα που θα ήθελε να έχει απαντήσεις, σύντομες και ουσιαστικές, για πολλά και ποικίλα θέματα της σύγχρονης ελληνικής γλώσσας, η οποία, όπως φαίνεται από το νέο λεξικό, δεν ήταν ποτέ τόσο πλούσια και εκφραστική όσο σήμερα.

Δήμητρα Δελλή, Επίκ. Καθηγήτρια Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Οι κυριότερες βιβλιοκρισίες:

1. Γιάννης Β. Κωβαίος: «Γλώσσα έθιμο εθίμων. Γοητευτικό πέλαγος με τους υφάλους του κάθε νέο λεξικό», *Φρέαρ,* τεύχ. 10, Ιανουάριος 2015, 153-156 και τεύχ. 11, Μάιος 2015, 387-389.

2. Γιώργος Ανδρειωμένος, «Καινοτόμα εργασία υπομονής», Εφημ. *Η Καθημερινή,* Κυριακή 8 Μαρτίου 2015, Τέχνες και Γράμματα, σελ. 11.
3. Πήτερ Μάκριτζ, «Ένα μεγάλο επίτευγμα: Χρηστικό Λεξικό της Ακαδημίας Αθηνών», *The Athens Review of Books*, τεύχ. 60, Μάρτιος 2015, 50-53.
4. Μανώλης Βασιλάκης, «Το λεξικό και τα λεξικογραφήματα», *The Athens Review of Books*, τεύχ. 60, Μάρτιος 2015, 54-57.
5. Δήμητρα Δελλή, «Οι χρήσιμες λέξεις», *The Books' Journal*, τεύχ. 53, Μάρτιος 2015, 48-51.
6. Rolf Hesse, 'A short presentation of *Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας* της Ακαδημίας Αθηνών', *Scandinavian Journal of Byzantine and Modern Greek Studies*, 1, 2015, 131-140.
7. Διονύσης Γούτσος, Βιλιοκρισία του *Χρηστικού Λεξικού της Νεοελληνικής Γλώσσας*, *Γλωσσολογία*, 23,2015, 51-56.
8. Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, «Ποιο λεξικό να συμβουλεύομαι;», *Φιλόλογος*, τεύχ. 160 (Απρίλιος-Ιούνιος 2015), 238-244.
9. Αθηνά Ψαροπούλου, «Νέεες ετυμολογίες του Χρηστικού Λεξικού της Νεοελληνικής Γλώσσας της Ακαδημίας Αθηνών», *Φιλόλογος*, τεύχ. 160 (Απρίλιος-Ιούνιος 2015), 245-250.
10. Ευάγγελος Ανδρέου, *Αιολικά Γράμματα*, τεύχ. 274 (Ιούλης-Αύγουστος 2015), 43-44.
11. Γιάννης Ν. Καζάζης, «Η Νεοελληνική της Τεχνολογικής Εποχής και της ΕΕ: Το Χρηστικό Λεξικό της Ακαδημίας Αθηνών», *The Athens Review of Books*, τεύχ. 67, Νοέμβριος 2015, 56-62.
12. Hans Eideneier, 'Handbuch der neugriechischen Sprache', *Hellenika*. Jahrbuch für griechische Kultur und deutsch-griechische Beziehungen, Neue Folge 10, Berlin 1915, 168-169.